

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Febr. 1876, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1875 års riksdag.

(R. A.)

Efter tagen kännedom om innehållet af den utaf Riksdagens sistlidna år församlade Revisorer afgifna och till Stats-Utskottet remitterade samt bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelade berättelse om verkställd granskning af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, får Utskottet, som genomläst de protokoll, hvilka hos Fullmäktige blifvit förda efter den 12 Augusti 1875, med hvilken dag Revisorerne protokollsgranskning slutade, till och med den 21 Januari 1876, härmed afgifva yttrande öfver hvad Revisorerne i ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit samt hvad för öfrigt vid den af Utskottet verkställda granskning förekommit.

1:o.

Angående bokföring af statens eventuella fordringar.

(Rev.-ber. sid. 31. Fullm. utl. sid. 140.)

Med föranledande deraf att i Riksgäldskontorets räkenskaper icke finnes upptagen statens fordran hos bolaget the Gellivara Company limited, hvilken uppkommit på grund af ett i det med bolaget afslutade kontrakt intaget vilkorligt stadgande, att, om det rensnings- och kanalis-

Bih. till Riksd. Prot. 1876. 4 Saml. 1 Afd. 5 Häft.

ringsarbete i Lule elf, hvartill bolaget erhållit statsanslag, icke blefve fullbordadt, bolaget vore skyldigt till Riksgäldskontoret återbetala hvad af statsmedel blifvit lyftadt, hafva Revisorerna anført, att det syntes dem icke blott vara med god ordning öfverensstämmande, utan jemväl af nödvändigheten påkalladt att, då räntefri försträckning utlemnas, för hvilken under vissa inträffande förutsättningar återbetalning eller afkomst främdeles kan ifrågakomma, sådan försträckning såsom en fordran antingen i räkenskaperna uppdebiteras eller ock i en liggare införes jemte de vilkor, som betinga återbetalningen eller afkomsten, på det att sådant icke må under tidens lopp falla i glömska, samt alltså hemställt, det Riksdagen måtte vidtaga erforderliga åtgärder till förekommande af eljest möjliga förluster.

Utskottet har inhemtat, att omförmälda fordran hos bolaget the Gellivara Company limited, som blifvit i bolagets konkurs behörigen bevakad, visserligen ej varit i Riksgäldskontorets hufvudbok uppförd, men att anteckning om densamma på det sätt egt rum, att de rörande ifrågavarande arbetsföretag till kontoret aflemnade handlingar, på sätt numera med alla dylika värdepapper sker, varit och äro upptagna i den särskilda förteckning öfver i Riksgäldskontorets kassahalf förvarade säkerhetshandlingar, som ligger till grund för de inventeringar, hvilka af så väl Fullmäktige som Riksdagens Revisorer årligen verkställas. Som likväl bolagets betalningsskyldighet, vid utgången af den för arbetets utförande bestämde yttersta tid, den 31 December 1868, uppkom först efter det bolaget redan under år 1868 gjort konkurs, föranledde, med afseende å ovissheten om och till hvilket belopp skulden komme att liqvideras, detta förhållande, att bolagets skuld ej på annat sätt än det ofvan uppgifna blef i böckerna uppdebiterad.

Fullmäktige hafva i sitt öfver revisionsberättelsen afgifna utlåtande tillkännagifvit, att de med anledning af Revisorernes ifrågavarande framställning beslutat, att från och med år 1875 i Riksgäldskontorets hufvudbok skulle uppläggas ett nytt konto under titel: »från Riksgäldskontoret utgifna anslag med eventuel återbetalningsskyldighet», hvarå alla dylika anslag komme att uppföras, och, i den mån för något anslag eller belopp betalningsskyldighet uppkomme, detsamma i hufvudboken bland kapitalinkomsterna upptagas, på sätt ock, till följd af Fullmäktiges särskildt lemnade föreskrift, med Riksgäldskontorets af Revisorerna omförmälda fordran på grund af anslaget till Lule elfs kanalisering numera egt rum.

Då genom Fullmäktiges nämnda beslut det med Revisorernes framställning afsedda syftemål torde vara uppnådt, hemställer Utskottet,

att Riksdagen måtte vid hvad sålunda blifvit åtgjordt låta bero.

2:o.

Angående utbetalning å på Riksgäldskontoret anvisade anslag.

(Rev.-ber. sid. 37. Fullm. utl. sid. 140.)

I skrifvelse till Statskontoret den 2 Augusti 1875 anhöll Styrelsen öfver statens jernvägstrafik, att Statskontoret måtte den 5 i samma månad ställa till dess förfogande två millioner kronor utaf det till anskaffning af lokomotiv och vagnar och delar deraf utaf 1875 års Riksdag beviljade anslag. Till följd deraf aflät Statskontoret den 4 till Riksgäldskontoret requisition å samma belopp. Några dagar förut hade Statskontoret hos Riksgäldskontoret reqvirerat en million kronor utaf det år 1874 beviljade anslaget till statens jernvägsbyggnader. Fullmäktige hade således att vid sin sammankomst den 5 Augusti fullgöra begärd utbetalning af tillsammans tre millioner kronor, hvilket äfven skedde; men i sammanhang dermed fäste Fullmäktige i skrifvelse till Statskontoret dess uppmärksamhet på önskvärdheten deraf att så betydliga belopp, som det då utanordnade, så vidt ske kunde, icke på en gång uttoges, utan att Fullmäktige blifvit derom underrättade något längre tid förut än vid ifrågavarande uttagning egt rum.

Revisorerne, hvilka lika med Fullmäktige funnit det ej i första hand kunna bero på Statskontoret att låta Fullmäktige i någorlunda god tid förut få kännedom om förestående behof af de utaf Riksdagen på Riksgäldskontoret anvisade medel, hafva deremot förestält sig, att det icke borde möta någon synnerlig svårighet för den eller de vederbörande, som hafva att använda medlen, att meddela en sådan underrättelse, och alltså ansett sig hafva anledning föreslå Riksdagen att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vederbörande att, då anslag af större belopp skola från Riksgäldskontoret uttagas, i god tid förut derom lemna nämnda verk underrättelse.

Fullmäktige hafva i sitt utlåtande yttrat, att ehuru några svårigheter för Riksgäldskontoret ej förefunnits att vid anfordran fullgöra de verket åliggande utbetalningar, de likväl ej kunde annat än med Revisorerne instämma deri att det vore önskvärdt att, då anslag af större belopp skola från Riksgäldskontoret uttagas, Fullmäktige, för så vidt så-

dant utan svårighet för vederbörande ske kunde, i någorlunda god tid förut derom erhöles underrättelse.

Behovet af så betydliga belopp som de ofvan nämnda torde endast undantagsvis så hastigt uppkomma, att det ej tidigare än några dagar förut kan beräknas; och då det vid sådant förhållande ej kan vara annat än fördelaktigt och leda till lättnad vid liqviden, att det verk, som skall tillsläppa medel till utbetalningen, någorlunda tidigt om densamma erhåller underrättelse, hemställer Utskottet,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vederbörande att, då på Riksgäldskontoret anvisade anslag af större belopp skola uttagas, för så vidt sådant utan svårighet ske kan, i någorlunda god tid förut derom underrätta det verk, hos hvilket medlen skola rekvireras.

3:o.

Angående riksdagsmannaarfvoden.

(Rev.-ber. sid. 40).

Vid granskning af riksdagskostnaderna hafva Revisorerna erfarit, att åtskilliga ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, som vid riksdagens början icke varit närvarande, sedermera uraktlåtitt att till protokollet annäla, när de under riksdagens lopp sig infunnit, men det oaktadt uppburit det för hela *riksdagstiden* bestämda *arfvode*; om hvilket förhållande Revisorerna ansett sig böra meddela Riksdagen kämedom.

Utskottet har inhemtat, att medel till utbetalning af de Andra Kammarens ledamöter tillkommande arfvoden hos Riksgäldskontoret rekvireras i enlighet med i Kammarens kansli upprättade, af dess sekreterare underskrifna listor. Någon granskning af dessa listor och af deras öfverensstämmelse med verkliga förhållandet i afseende å den tid, då en ledamot vid riksdagen sig inställer, kan ej ske i Riksgäldskontoret, som saknar alla materialier till en sådan granskning, utan måste det bero på Kammarerna själf att tillse, det ej större belopp från Riksgäldskontoret rekvireras än som, med iakttagande af 23 § sista momentet Riksdagsordningen, rätteligen bör Kammarens ledamöter tillgodokomma.

Något Riksdagens beslut i anledning af det anmärkta förhållandet kan Utskottet således ej tillstyrka, utan hemställer,
att Revisorernes ifrågavarande framställning ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

4:o.

Angående bestridandet af kostnaderna för statsrevisionerna.

(Rev.-ber. sid. 40. Fullm. utl. sid. 141).

Enligt de för Riksdagens Revisorer utfärdade instruktioner och öfriga af Riksdagen meddelade föreskrifter bestridas kostnaderna för statsrevisionerna af dels Riksbanken, dels Riksgäldskontoret och till någon del jemväl af Manufakturdiskontens medel, sålunda att de Revisorerne tillkommande traktamenten och resekostnadsersättningar utbetalas till hälften af Riksbanken och till hälften af Riksgäldskontoret; att Riksbanken derutöfver har att betala de arfvoden, som af Revisorerne bestämmas åt den i och för revisionen af Riksbanken hos dem anställda kansli- och vaktbetjening, äfvensom kostnaderna för tryckningen, häftningen och utdelningen af Revisorernes berättelse om granskningen af Riksbanken jemte de upplysningar, som af deruti anmärkta förhållanden möjligen kunna påkallas; att af manufakturdiskontfondens medel utgår det arvode som Revisorerne bestämma för den hos dem anstälde sekreterare i och för granskningen af de under Kommerskollegiets förvaltning ställda fonder och medel; samt att alla öfriga revisionskostnader bestridas af Riksgäldskontoret, allt på sätt revisionsberättelsen å sidan 40 närmare innehåller.

Den omgång, som för utbekommande af Revisorernes traktaments- och resekostnadsersättningar sålunda erfordras genom aflemnande af räkningar derå i två exemplar, dessa räkningars granskning både i Riksbanken och Riksgäldskontoret, samt begäran hos begge verken om utbetalning af halfva beloppet, skulle, enligt Revisorernes förmenande, lätteligen kunna undvikas, om dessa ersättningar utbetaltes af ettdera verket, hvilket, i händelse beloppet fortfarande skall delas lika mellan begge verken, kunde af det andra sedermera erhålla godtgörelse för hälften. Men ur en annan synpunkt, nemligen åstadkommandet af en lättare öfversigt deraf, har det förefallit Revisorerne önskvärdt, att alla de af statsrevisionen föranledda utgifter bestredes af ett enda verk, och då dessa utgifter närmast äro jemförliga med riksdagskostnaderna, har det synts Revisorerne

lämpligt, att det verk, Riksgäldskontoret, som har att verkställa alla utbetalningar för Riksdagen, äfven godtgjorde alla utaf de årliga statsrevisionerna härflytande kostnader.

I sitt utlåtande hafva Fullmäktige förmålt, att det visserligen ej kunde annat än leda till enkelhet och en lättare öfversigt, om samtliga ifrågavarande utgifter bestredes af ett och samma verk, och från Riksgäldskontorets sida kunde ur denna synpunkt något hinder mot förslaget ej möta. Dock syntes det Fullmäktige för vinnande af det utaf Revisorerne angifna syftemål ingalunda vara nödigt, att Riksgäldskontoret finge slutligen vidkännas jemväl den del af kostnaden, som på revisionen af Riksbanken belöpte och hittills, såsom i sjelfva verket en endast i och för Riksbanken hafd utgift, också af nämnde bank betalts. Fullmäktige hafva därför hemställt, att, derest förslaget i öfrigt vunne Riksdagens bifall, Riksgäldskontoret måtte berättigas att, på sätt redan någon gång med afseende å andra, begge verken gemensamt åliggande utgifter bestämts, af Riksbanken erhålla godtgörelse för den del af revisionskostnaden, som hittills blifvit af Riksbanken bestridd.

Utskottet, som finner något egentligt skäl ej förefinnas till den delning af revisionskostnaderna, Revisorerne omförmålt, anser deras till enkelhet ledande förslag förtjent af uppmärksamhet; men då detsamma kan föranleda förändrade bestämmelser i reglementet för Riksbanken och instruktionen för Revisorerne af Riksbanken, tillhör dess behandling Sammansatt Stats- och Banko-Utskott; och kommer, efter en sådan behandling, yttrande och förslag i ämnet framdeles under Riksdagens lopp att för Riksdagen framläggas.

5:o.

Angående uthyrning af lägenheter i Riksdagens hus.

(Rev.-ber. sid. 42. Fullm. utl. sid. 141).

Revisorerne hafva erfarit, att magasins- och kontors-lokaler inom Riksdagens hus blifvit till enskild person *uthyrda* under ett års tid från den 1 April 1875 och med anledning deraf uttryckt den åsigt, att det ej vore lämpligt, att rum eller lägenheter inom nämnda hus uthyrdes åt enskilde.

I sitt afgifna utlåtande hafva Fullmäktige upplyst, att dessa lokaler bestode af två magasinsrum, tillförene inredda till stall och vagushus,

med en öfver dem belägen vind samt två källare eller köntor och vore uthyrda för 1,000 kronor om året.

Genom nämnda hyresbelopp har, på sätt Fullmäktige vidare erinrat, ett bidrag till bestridande af kostnaderna för huset erhållits, utan att genom uthyrningen någon olägenhet uppkommit eller ens kunnat uppkomma, vid det förhållande att Fullmäktige låtit i hyreskontraktet intaga noggranna ordningsföreskrifter samt bestämmelser till förekommande af eldfara och derjemte, för den händelse att lägenheterna, såsom nu ej vore fallet, framdeles skulle blifva för något Riksdagens behof erforderliga, öfverenskommit om det vilkor, att hyresmannen i sådant fall vore skyldig afflytta tre månader efter uppsägning, dock endast å laga fardag, den 1 April eller 1 Oktober; och hafva Fullmäktige alltså hemställt att Revisorernes ifrågavarande framställning ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet, som finner Fullmäktiges förklaring fullt nöjaktig, hemställer,

att Riksdagen må härvid låta bero.

6:o.

Angående Gefle—Dala jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 60. Direktionens förklaring sid. 142).

Beträffande nämnda bolag hafva sistlidna års Revisorer förnyat en af flere föregående års statsrevisioner gjord hemstallan, det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en ytterligare ökad amortering af det bolaget beviljade statslån borde föreskrifvas, på det att detsamma så fort som möjligt måtte varda gäldadt.

I sin häröfver afgifna förklaring har bolagets styrelse upprepat sin likaledes flera gånger framställda erinran, att amorteringsprocenten redan fyrdubblats mot hvad ursprungligen bestämts, hvilket, på sätt blifvit Utskottet meddeladt, skulle hafva till följd att lånet komme att slutbetalas år 1887 i stället för, enligt de ursprungliga vilkoren, år 1916, samt att Kongl. Maj:ts beslut den 6 September 1872 derom, att annuiteten å lånet skulle vid samma års inbetalning »och vidare framgent» beräknas till sex procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, oförtydligt innefattade, att amorteringen icke vidare kunde, utöfver hvad då

blifvit påbudet, förhöjas; hvarjemte styrelsen gifvit uttryck åt sin önskan, att denna sak måtte bringas till slutligt ovilkorligt afgörande, enär fortsättande år efter år af ett resultatlöst meningsutbyte icke kunde för någöndera kontrahenten medföra tillfredsställelse.

Då de närmare omständigheter, som å ena och andra sidan i denna sak åberopas, redan mångfaldiga gånger i revisionsberättelser och statsutskottsutlåtanden varit anförda, anser Utskottet sig ej böra å nyo upprepa desamma och får nu endast hemställa,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i ompröfning, huruvida skäl må förefinnas att — med begagnande af den i 6 § af kontraktet mellan staten och Gefle—Dala jernvägsaktiebolag Kongl. Maj:t förbehållna rätt att, då den årliga behållningen öfverstiger åtta procent å aktieegarnes tillskott, bestämman med huru stort belopp den stadgade amorteringen å statslånet borde ökas — föreskrifva en i förhållande till den öfver nämnda procenttal uppgående behållningen ytterligare ökad årlig amortering af sagda lån, samt att Kongl. Maj:t dervid för det beslut, Kongl. Maj:t må täckas att öfver denna framställning fatta, behagade angifva sådana skäl, att utaf desamma må tydligen framgå, huruvida bolagets ofvan omförmälda åsigt må vara i Kongl. Maj:ts beslut den 6 September 1872 skäligen grundad, på det, i sådant fall, ytterligare framställningar om samma amortering icke må ifrågakomma.

7:o.

Angående meddelande af föreskrifter för de ombud, som å statens vägnar deltaga i granskningen af jernvägsaktiebolagens förvaltning och räkenskaper.

(Rev.-ber. sid. 109).

Utom hvad Revisorerne, på sätt här ofvan blifvit omförmäldt, angående Gefle—Dala jernvägsaktiebolag framställt, hafva de i sammanhang med granskningen af åtskilliga andra med statslån understödda jernvägsaktiebolags

aktiebolags förvaltning och räkenskaper för år 1874 å sid. 69, 81, 87, 90, 92, 96 och 108 af deras berättelse erinrat om de stadganden i med samma bolag afslutade kontrakt, enligt hvilka, om den behållna inkomsten af jernvägen, efter afdrag af den årliga inbetalningen å det af staten erhållna lånet, skulle öfverstiga vissa, vanligen sex, procent å det belopp aktieegarne tillskjutit, det på Kongl. Maj:t skulle ankomma att, utom begagnande af den Kongl. Maj:t förbehållna rätt att pröfva och bestämma de enligt taxa utgående afgifterna, föreskrifva, huru stor del af detta öfverskott skall afsättas till underhålls- och ombyggnadsfond, eller ock användas till ökande af den för lånet stadgade amortering.

Med afseende å hvad bolagens styrelser i häröfver afgifna förklaringar anfört (sid. 143—152), finner Utskottet sig sakna skäl att beträffande något särskildt bolag göra hemställan om besluts fattande.

Deremot har Revisorernes å sid. 109 gjorda mera generela framställning synts Utskottet förtjena uppmärksamhet. Revisorerne anföra deri, att enligt de med de flesta jernvägsbolagen afslutade kontrakt skola af Kongl. Maj:t utsedda ombud deltaga i den årliga granskningen af jernvägsaktiebolagens förvaltning och räkenskaper. Afsigten med sist nämnda stadgande syntes hafva varit, att dessa ombud skulle i främsta rummet tillse, om och huru de kontraktsbestämmelser, som reglera bolagens förhållande till staten, blifvit iakttagna och derom hos Kongl. Maj:t göra anmälan, på det att Kongl. Maj:t derigenom måtte sättas i tillfälle att vid de i kontrakten förutsatta fall förordna om afsättning till reservfond eller om ökad amortering af statslånet. Ett sådant förfarande har dock, så vidt Revisorerne kunnat inhemta, endast undantagsvis af ombuden iakttagits. Med anledning häraf och med jemväl fästadt afseende derå, att ju större de belopp vore, som årligen afbetalts å de utaf statsmedel erhållna försträckningar, desto lättare kunde staten utan ökad skuldsättning med understöd bispringa andra dylika nya företag, hafva Revisorerne fästat Riksdagens uppmärksamhet på angelägenheten af att hos Kongl. Maj:t anhålla om instruktion i ofvan berörda hänseende för bemälda ombud.

För ett riktigt bedömande, om och i hvad mån skäl må förefinnas för begagnande af ofvan berörda, enligt kontrakten Kongl. Maj:t tillerkända rätt, kan det ej vara nog att känna bolagets ställning för ett enstaka år, sådan den af detta års räkenskaper framgår, utan det måste vara nödigt att ega kännedom om bolagets inkomster, utgifter med mera under så lång tid i ett sammanhang, att ett mera stadigvarande förhållande deraf kan utrönas.

Det torde jemväl vara af vigt att känna, huru stor del af den behållna inkomsten, som blifvit använd för utvidgningar och förbättringar, anskaffning af förlag, inköp af ny materiel, afsättningar till reservfond, inköp af aktier eller andra utgifter för nya banor och bandelar, emedan genom inkomsters användande till dylika utgifter *dels* kapitalvärdet af bolagets egendom och derigenom äfven statens säkerhet för det till bolaget lemnade lån måste hafva ökats och *dels* anledningen att föreskrifva afsättning till underhålls- och ombyggnadsfond måste hafva minskats.

Det skulle alltså, enligt Utskottets åsigt, vara särdeles lämpligt, om de utaf Kongl. Maj:t utsedda ombud, efter slutad revision, ej blott afgåfve berättelse om den verkställda granskningen för det senaste året, utan äfven till Kongl. Maj:t aflemnade *ej mindre* sammandrag af bolagets räkenskaper för senaste fem åren, i ändamål att för hvarje af dessa år tydligen framställa så väl bolagets behållna inkomst af jernvägen som ock huru mycket deraf blifvit afsatt till reservfond eller användt till utvidgningar, förbättringar, anskaffning af förlag, inköp af ny materiel med flera dylika utgifter eller till aktieegarne utdeladt, *än ock* uppgift i öfrigt huru de kontraktsbestämmelser, som reglera bolagets förhållande till staten, blifvit iakttagna.

Utskottet får, i anledning af Revisorernes förslag och hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställa,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att för de ombud, som erhålla nådiga förordnanden att å statens vägnar deltaga i granskningen af jernvägsaktiebolags förvaltning och räkenskaper, måtte utfärdas en instruktion, innehållande föreskrift för dem att till Kongl. Maj:t afgifva sådana uppgifter, att vederbörande bolags ställning deraf kan fullständigt bedömas.

8:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgäldskontorets styrelse.

Då Stats-Utskottet, vid den nu verkställda granskningen af Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, funnit Fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt vigtiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet,

att Fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti

deras protokoll från den 20 Januari 1875 till och med den 21 Januari 1876.

Stockholm den 10 Februari 1876.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Herr *Petre* har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i behandlingen af det under mom. 6:o omförmälda ärende, angående *Gesle—Dala-jernvägsaktiebolag*.

Herr *Nordenfjelt* var från Utskottets under samma mom. framställda förslag skiljaktig och har anmält följande *reservation*:

»Samma fråga var föremål för sistlidne Riksdags behandling, till följd af Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, punkten 5, innehållande ett förslag till skrifvelse i likartadt syfte.

Emot detta förslag hade åtta af Utskottets ledamöter anført reservation. Förslaget afslogs af Första Kammaren och bifölls af den Andra.

Då icke något annat nytt skäl för aflåtande af ifrågavarande skrifvelse blifvit framlagdt än att Riksdagen måtte befrias från förnyad framställning i denna fråga, men å andra sidan blifvit styrkt, att aktiernas värde och utdelningen å dem fallit, samt att bolaget har betydliga utgifter förestående för nödvändiga utvidgningar och förbättringar, föranledes jag att föreslå,

att Revisorernes ifrågavarande förslag icke må till någon vidare åtgärd föranledas.